

Lukiškių g. 5-318, 01108, Vilnius
Tel. +37061439547
El. p. hrmi@hrmi.lt

**Lietuvos Respublikos Seimo
Užsienio reikalų komitetui**

**2023-03-13
Nr. IS-XVII-5**

**Lietuvos Respublikos Seimo
Žmogaus teisių komitetui**

Tik el. paštu

DĖL UŽSIENIEČIŲ TEISINĖS PADĖTIES ĮSTATYMO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-2385

Žmogaus teisių stebėjimo institutas (ŽTSI), susipažinęs su Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (Įstatymas) Nr. IX-2206, 67, 140⁸, 140¹² straipsnių pakeitimo ir 140¹¹, 140¹⁷ straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektu Nr. XIVP-2385, teikia pastabas ir pasiūlymus šiam projektui.

Pozityviai vertintini projektu siūlomi pakeitimai, kuriais gerinama prieiga prie prieglobsčio procedūrų ir užtikrinama galimybė pateikti prieglobsčio prašymą Valstybės sienos apsaugos tarnybai, taip pat ir nereguliaraus atvykimo į Lietuvos teritoriją atveju. Taip pat pozityviai vertintinas siūlomas galimybės sulaukyti prieglobsčio prašytoją vien tuo pagrindu, kad jis / ji neteisėtai kirto Lietuvos Respublikos sieną, panaikinimas. Tuo pačiu ŽTSI norėtų atkreipti dėmesį, kad projektu nėra sprendžiama viena aktualiausių ir migrantų bei prieglobsčio prašytojų teises ženkliai ir neproporcingai ribojančių problemų, paminėta ir siūlomu projektu įgyvendinamame Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (ESTT) sprendime – Įstatymu numatyta ilgalaikio administracinio *de facto* sulaikymo galimybė.

Dėl Įstatymu įtvirtintos ilgalaikio *de facto* sulaikymo galimybės

Įstatymo 140⁸ str. 3 d. numato, kad prieglobsčio prašytojai, užsieniečiai, neteisėtai kirtę Lietuvos Respublikos sieną, ir kurie nėra prieglobsčio prašytojai, taip pat užsieniečiai, dėl kurių priimtas sprendimas nesuteikti prieglobsčio, apgyvendinami šiame straipsnyje nustatytose vietose be teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje. Toks apgyvendinimas gali būti taikomas iki 6 mėnesių, kuriems pasibaigus, VSAT arba Migracijos departamento sprendimu, tam tikrais atvejais gali būti pratęstas dar 6 mėnesiams. Pažymėtina, kad Įstatymas numato, jog tik individualius VSAT arba Migracijos departamento sprendimus dėl tokio apgyvendinimo pagal Įstatymą galima skųsti teismui. Manytina, kad pirminis, iki 6 mėnesių galintis trukti apgyvendinimas taikomas nepriimant individualių administracinių sprendimų užsieniečių atžvilgiu ir be įstatymu numatytos galimybės tokį apgyvendinimą skųsti teismui.

Pažymėtina, kad, 2021-2022 m. praktikoje taikant šias Įstatymo nuostatas, toks apgyvendinimas reiškė, kad asmenys būdavo apgyvendinti pasienio užkardose, nebenaudojamuose viešosios paskirties pastatuose, vėliau – penkiuose užsieniečių registracijos ir pabėgėlių priėmimo centruose be teisės palikti apgyvendinimo vietas teritoriją, išskyrus su leidimu ir palyda būtinoms paslaugoms gauti. Visais atvejais

Dar 2021 m. gruodį Jungtinių Tautų komitetas prieš kankinimus savo baigiamosiose išvadose rekomendavo Lietuvai: a) imtis priemonių, kad prieglobsčio prašytojų, pabėgėlių ir migrantų be dokumentų sulaikymas, įskaitant ir pasienio procedūrų metu, apimtų būtinus saugiklius nuo neteisėto ar savavališko sulaikymo, ir būtų pasitelkiamas tik teismo sprendimu kaip kraštutinė priemonė, ir kai ji yra būtina ir proporcinga; toks sulaikymas turėtų būti taikomas trumpiausią įmanomą laiką, kuris turėtų būti nustatytas įstatymu, bei taikomas adekvačiomis sąlygomis; b) susilaikyti nuo šeimų su vaikais ir pažeidžiamų prieglobsčio prašytojų sulaikymo.⁷ Pažymėtina, kad 2021-2022 m. laikotarpiu šios Komiteto rekomendacijos taip ir nebuvo įgyvendintos.

Pasiūlymai

Atsižvelgiant į tai, kas aukščiau išdėstyta, į ESTT sprendimą byloje M.A., C-72/22 PPU bei nacionalinių ir tarptautinių žmogaus teisių institucijų rekomendacijas, siūlome:

- a) Siūlomu projektu koreguoti įstatymo nuostatas, numatant, jog prieglobsčio prašytojų ir užsieniečių, nepateikusių prieglobsčio prašymų, bei užsieniečių, kurių prieglobsčio prašymai netenkinti, sulaikymas būtų taikomas tik teismo sprendimu, tik įstatyme numatytais konkrečiais pagrindais, ir trumpiausią įmanomą laiką;
- b) Įstatymu ir / ar poįstatyminiais aktais įtvirtinti prieglobsčio prašytojų ir užsieniečių, nepateikusių prieglobsčio prašymų, bei užsieniečių, kurių prieglobsčio prašymai nebuvo patenkinti, ir kurie yra sulaikyti ar jų laisvė kitaip apribota, teisę gauti išsamią informaciją apie savo teises tokia forma ir būdu, kuris užtikrintų, kad jie savo teisėmis galėtų pasinaudoti praktiškai, įskaitant teisę sprendimą dėl sulaikymo ar kitokio laisvės apribojimo skųsti aukštesnės instancijos teismui bei teisę tokiu atveju naudotis valstybės garantuojama teisine pagalba;
- c) įtvirtinti įstatyme, kad sulaikymas netaikomas šeimoms su vaikais ir pažeidžiamiems prieglobsčio prašytojams (vyresnio amžiaus žmonėms, žmonėms su negalia, nelydimiems nepilnamečiams, asmenims, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis ir kt.), užtikrinant šiems prieglobsčio prašytojams adekvačias ir jų poreikius atliepiančias priėmimo ir apgyvendinimo sąlygas.

Kilus klausimams dėl šiame rašte išdėstytų pastabų, maloniai prašome kreiptis el. paštu į Žmogaus teisių stebėjimo instituto advokacijos vadovę Mėtą Adutavičiūtę hrmi@hrmi.lt arba meta.adutaviciute@hrmi.lt.

Pagarbiai

Direktorius
Dainius Pūras

<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPrICAqhKb7yhslcr%2Ff5KGx6%2Fr9Uj rX%2Bsu%2Bg425Y6BAyPklZzRl9RyMJcnb7fronFg60gi7jxyzitu8tr3LpkQbODCdtVz4%2BPu6K1w1fFQFrSRMniWXDEN l%2F3>

⁷Jungtinių Tautų komiteto prieš kankinimus 2021 m. gruodžio 21 d. baigiamosios išvados Lietuvai Nr.

CAT/C/LTU/CO/4,

<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPrICAqhKb7yhslcr%2Ff5KGx6%2Fr9Uj rX%2Bsu%2Bg425Y6BAyPklZzRl9RyMJcnb7fronFg60gi7jxyzitu8tr3LpkQbODCdtVz4%2BPu6K1w1fFQFrSRMniWXDEN l%2F3>